

Rammer om det gode liv – planlægning med udsyn og omtanke

Eksempelprojekt i Svendborg Kommune om værdibaseret tilgang til fysisk planlægning

Evalueringsrapport oktober 2009

Svendborg er ikke langsom, fordi den er Cittaslow. Men Svendborg dyrker langsomheden og går mod strømmen ved at pointere vigtigheden af "det gode liv", samvær og nærvær, omtanke og fordybelse.

Hvad mener vi med livskvalitet? Hvordan kan man engagere folk i at skabe rammerne for 'det gode liv' - på tværs i organisationen og blandt borgerne og lokale aktører? Hvilke planredskaber kan vi udvikle til at realisere dette mål?

Kort om projektet

Svendborg Kommune ønsker med eksempelprojektet at sætte fokus på en værdibaseret tilgang til den fysiske planlægning. Ønsket er at udfordre plansystemet ved dels at rette fokus på livet og omgivelserne frem for planjura og regulerende bestemmelser, dels at se den kommunale rolle som dagsordensættende, opbyggende, initierende og samarbejdende som supplement til den traditionelle regulerende og administrerende rolle. Slow-filosofien, som Svendborg Kommune har tilsluttet sig via medlemskab af den internationale Cittaslow-bevægelse, blev sat op som vores værdimæssige ramme for projektet.

Metoder

Projektet har gennemført kvalitetsdiskussioner med forskellige interessenter – kommunale ledere på tværs i organisationen, politikerne, lokale aktører, tilflyttere, forskningsverdenen og 'os selv', planlæggerne. Ambitionen har været at undersøge inddragelsesmetoder i skalaen 1:1 ved at praktisere de valgte Cittaslow-værdier og invitere og animere til praktisk samarbejde om at forbedre kvalitet. Der er gennemført debatcafeer, workshops, dialogmøder, forskersymposium, test af en dialogmetode gennem eventen 'Tankegangen', hvor der bydes på nye sanseoplevelser og eftertanke i byrummet, og hvor lokale aktører deltager som medarrangører.

”

Cittaslow skal bruges som et redskab til at turde tænke anderledes”

FAKTA OM PROJEKTET

Projektet var forankret i Planafdelingen i Direktørområdet for Kultur og Plan.

I Styregruppen deltog Plan, Kultur, Natur & Miljø, Klima, Sundhed, Erhverv og Kommunikation.

Projektet er gennemført i et samarbejde med konsulenter fra Pluss Leadership og forskere fra Aalborg Universitet/Samfundsudvikling & Planlægning og Syddansk Universitet/Litteratur, Kultur & Medier.

Der er brugt cirka 1840 kommunale arbejdstimer til projektudvikling, -koordinering, refleksionsmøder og workshops.

HVAD ER CITTASLOW?

Cittaslow er et internationalt netværk af små og mellemstore kommuner med byer op til højst 50.000 indbyggere, som vil udvikle sig med fokus på lokale, humane, miljøvenlige og bæredygtige løsninger i en global verden. Cittaslow-byer vil give tid til nærvær, samvær, eftertanke og refleksion, værne om lokale særpræg og kvaliteter og gøre brug af moderne teknologi og kreativitet.

Processen var et stafetløb

Kvalitetsdiskussionerne forløb som en stafet fra en aktør til den næste. Fokus har været på at respektere og styrke Svendborgs 'personlighed' - historie og identitet - som udgangspunkt for byens og kommunens fremtidige udvikling. Der blev sat ord på 'bløde' værdier til at danne grundlag for fremtidens strategier og arbejdet med den mere 'hårde' fysiske planlægning i Svendborg. Cittaslow er involvering og proces på en måde, der skal kunne udfordre og give mening for den enkelte. Endelig er vi begyndt at tegne konturerne til et nyt planredskab – et screenings- og forhandlingsværktøj, som foreløbigt er døbt 'Cittaslowhjulet'.

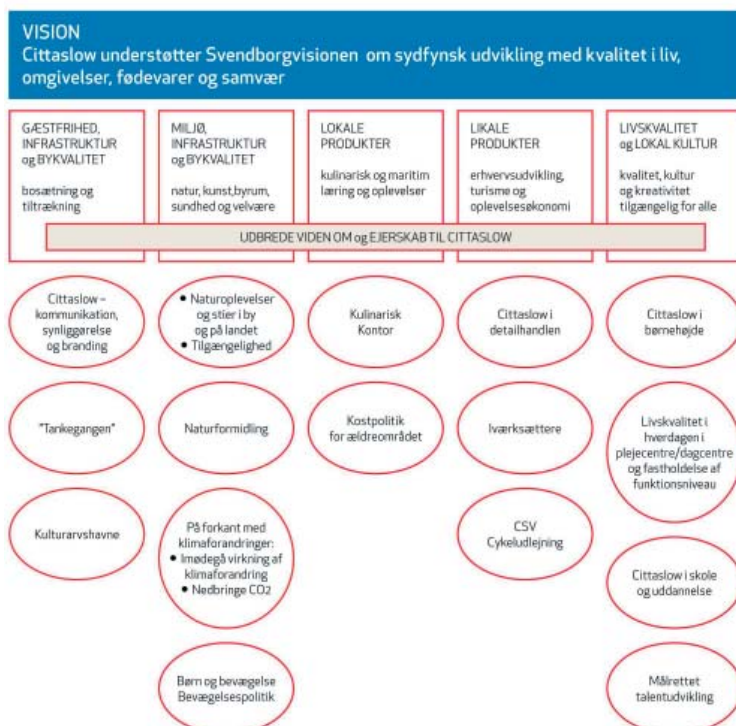
Plan09 projektet i Svendborg Kommune har været tilrettelagt som en række af "stafetter", hvor forskellige aktører livligt og engageret satte begrebet livskvalitet og "det gode liv" til debat og kom med bud på, hvad det konkret betyder i Svendborg.

CITTASLOW STAFETTEN

- **Kick-off - døgnsseminar for projektgruppen** – december 2007
Hvilke aktiviteter vil vi sætte i gang inden for Plan09-eksempelprojektet?
- **Svendborg certificeret som medlem i den internationale Cittaslowbevægelse** - marts 2008
Hvilke kvaliteter gør Svendborg værdig til medlemskabet af Cittaslow?
- **Debat-cafe med alle leder i den kommunale organisation** - februar 2008
Hvad betyder Cittaslow inden for vores respektive sektorområder?
- **Udvalgs- og byrådsdrøftelser** - april til juni 2008
Politisk kvalificering af ledergruppens oplæg til Cittaslow-handlinger!
- **Workshops med lokale aktører** - maj 2008
Hvordan vil I være med til at realisere Cittaslow?
- **Tilflytterseminar** - september 2008
Hvordan ser Svendborg ud udefra?
- **Cittaslow-event 'Tankegangen I' med lokale aktører som medarrangører** - oktober 2008
Kom og vær med til at smage, lytte, dufte, høre, mærke, prøve, tænke Cittaslow i Svendborg!
- **Handlingsguide og idekatalog, 'Cittaslow-stafetten'** - december 2008
Sådan vil vi værne om og forstærke kvalitet i Svendborg!
- **Forskersymposium** - marts 2009 **og Antologi** - ultimo 2009
Faldgruber og muligheder i Cittaslow som byudviklingskoncept

OUTPUT I - Handlingsguide for Cittaslow

Input og ideer fra stafetten er bearbejdet til en selvreflekterende handlingsguide for Kommunens arbejde med Cittaslow-værdier. Derudover er der udpeget 16 konkrete delprojekter på tværs af de kommunale sektorer, hvor der rettes et særligt fokus på Svendborgs Cittaslow-værdier om 'det gode liv':

”

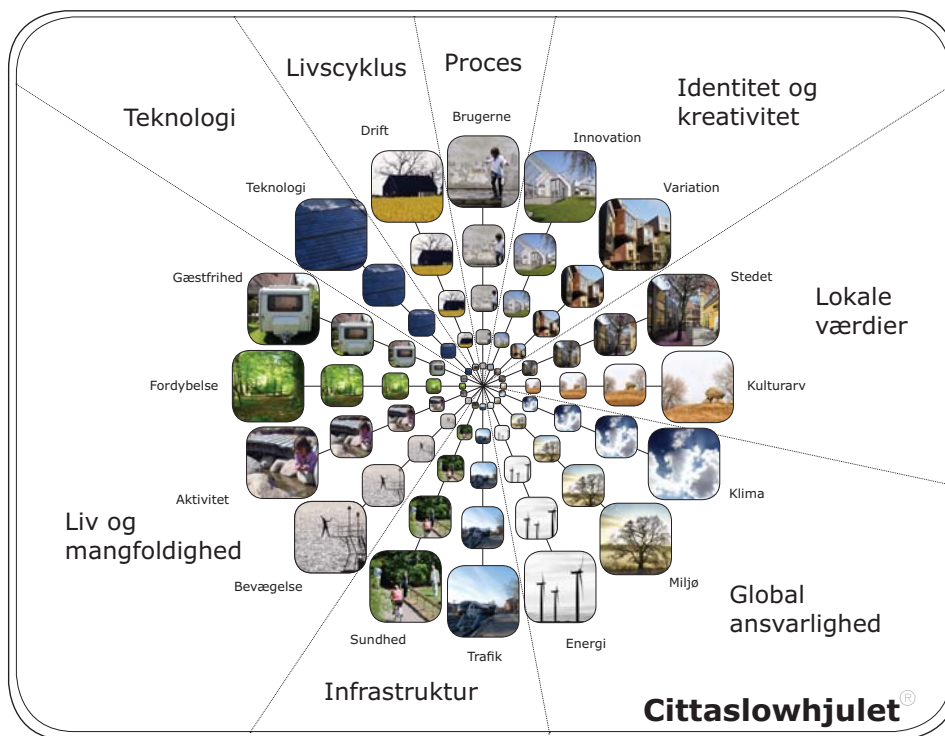
Vi skal tilføre Svendborg endnu mere personlighed. Cittaslow skal være med til at give tingene en unik karakter”

OUTPUT II - Cittaslow-hjulet

Cittaslowhjulet er et nyt digitalt dialog- og planredskab primært til byggeri eller lokalplaner, der tager afsæt i en værdibaseret tilgang til den fysiske planlægning. Med inspiration i Cittaslow-chartret danner en række udvalgte temaer og kvalitetsdimensioner grundlag for en målsætning/screening/scoring og med efterfølgende dialog med projektholdere.

”

Det, der tilføjer Svendborg noget nyt, det er, at vi nu har fået begrebet Cittaslow, som forpligter os, og som gør, at vi får fuld spot på den planlægning, vi arbejder med”

OUTPUT III - Antologi om Cittaslow

12 forskere inden for kultur og byplanlægning og en Cittaslow-kok har i forlængelse af projektets forskersymposium bidraget til antologien 'Cittaslow – byudvikling med udsyn og omtanke?' Publikationen beskriver udfordringerne for de danske mellemstore kommuner, og forfatterne giver fra forskellige vinkler deres bud på faldgruber og muligheder i Cittaslow som strategisk byudviklingskoncept.

”

Cittaslow skal give os anledning til at diskutere, hvorfor vi gør, som vi gør”

CITATER fra antologien **CITTASLOW - BYUDVIKLING MED UDSYN OG OMTANKE?**

- 'Cittaslow kan måske være den tilgang til byudvikling, som inspirerer vejen i stedet for at være målet i sig selv' (Søren M. Christensen, Hausenberg)
- 'Det gode ved fænomener som Cittaslow er, at de får os til at reflektere' (Ole B. Jensen, Aalborg Universitet)
- 'Der er ikke meget oplevelsesværdi eller transformationspotentialer i en snegl. Men selve begrebet 'citta'-'slow' har en påfaldende modsætning indskrevet i sig og dermed de vitale paradokser, der skal til for at begå sig i transformationsøkonomiens æra' (Karen Hvidtfeldt Madsen, Syddansk Universitet)
- 'Hvad med om man søgte at nærme sig det grundlæggende Cittaslow-mål gennem nogle DOGMER, kriteriemål til at udfordre fantasien og inddrage borgerne med' (Jens Tonboe, professor emeritus)
- 'Ved at indtænke nogle ambitiøse – og for mange måske ganske ubekvemme, adfærdsregulerende mål – vil man gennem Cittaslow kunne bidrage til at reformere samfundet gennem god og fremsynet byplanlægning' (Bo Vagnby, Aalborg Universitet)

ERFARING I

Kultur og Plan sammen giver liv

'Tankegangen' som begrebsramme om et særligt event-koncept blev til under Plan09-projektet i form af en ny tilbagevendende event, hvor Svendborg Kommune sammen med private aktører vil udfordre og inspirere til sansning og eftertanke om Svendborgs særlige Cittaslow-kvaliteter. 'Tankegangen' kom i stand i et tæt samarbejde mellem Kultur- og Planafdelingen. Afprøvningen af 'Tankegangen' har i høj grad bevist, at projekter bliver bedre, mere innovative og overraskende, når man i højere grad samarbejder på tværs af sektorer.

Sammenlægningen af Kultur og Plan i samme direktørrområde i forbindelse med kommunalreformen har animeret mere til at tænke på tværs. Vi gør brug af hinanden på en mere naturlig måde, og hele ånden i huset er nu mere befordrende for at skabe noget kreativt. Kulturen er på mange områder omdrejningspunkt for planlægningen, fordi meget af det, vi planlægger for, skal skabe de fysiske rammer for menneskers kultur- og fritidsliv. Sådan karakteriserer Kommunens planlæggere bredt erfaringen med og potentialerne i det nye 'ægteskab'. Det går direkte i spænd med Cittaslow som plankulturel strategi om at arbejde i teams og på tværs af de forskellige sektorer.

ERFARING III

Politisk opbakning er en nødvendighed

Politikerne blev tidligt inddraget i Stafet-løbet, og borgmesteren og udvalgsformanden for Kultur og Plan har på skift fungeret som 'værter' på arrangementerne. Politikerne viste sig da også at bakke mere end op om Cittaslow-filosofien. 'Sådan har vi altid været' og 'Kvalitet frem for kvantitet' var blandt slagordene. Udvalget for Miljø og Teknik bad enddog af sig selv om at få Stafetten 'på besøg' og har været blandt de første til at bruge Cittaslow som begrundelse for politiske beslutninger.

Den fortsatte politiske opbakning er alfa og omega for at arbejde med Cittaslow, idet det er byrådet som tegner medlemskabet af Cittaslow-bevægelsen og dermed indehaver af retten til, at kommunen kan bruge Cittaslow som kvalitetsmærke. Ordet 'slow' har dog vist sig at være en udfordring at få defineret, ligesom der også blandt politikerne bliver spurgt: 'Hvad betyder det så helt konkret?'

Den fremadrettede udfordring i forhold til at omsætte Cittaslow til konkrete planredskaber og tiltag bliver at sikre den fortsatte politiske opbakning. At have Cittaslow som et fælles centralt begreb at tale om kvalitet og prioritere ud fra kan generere et mere frugtbart samarbejde embedsapparatet og politikerne imellem.

ERFARING II

Vi skal huske os selv!

Vi indrømmer, at det ikke har været let at omsætte Stafettens input til konkret planlægning. Vi må også erkende, at vi ikke på forhånd havde forudset omfanget af Cittaslow, og at vi ikke tilstrækkeligt fik kommunikeret skellet mellem Plan09-projektet og den sideløbende implementering af Cittaslow. Plan09-projektets fokus hele vejen rundt i den kommunale organisation, på lokale aktører og potentielle tilflyttere betød, at vi langt hen i projektperioden 'missede' den vigtige videndeling internt i Planafdelingen til at skabe et bredt internt medejerskab til Cittaslow og Plan09-projektet.

Ved at inddrage Plan-arkitekten, der stod for 'Tankegangen', tættere i styringen af projektet i sidste halvår af forløbet er der for alvor kommet gang i udviklingen af et konkret planredskab - foreløbigt kaldet Cittaslow-hjulet' - og i at få Cittaslow indarbejdet i Kommuneplan09. Vi valgte også, at afrunde projektet med en kvalitativ interviewundersøgelse med ni af afdelingens planlæggere for gennem individuelle refleksioner at skærpe blikket for, hvad Cittaslow KAN i en konkret planlægningsmæssig sammenhæng. Oplevelsen er generelt, at vi mangler at få diskuteret internt i planafdelingen, hvordan vi egentlig forstår Cittaslow og får det oversat til planlægersprog.

ERFARING IV

Cittaslow skal udfordre plankulturen

Blandt planlæggerne i Svendborg Kommune er der dog stor enighed om, hvilke værdier der knytter sig til 'det gode liv' forstået som Cittaslow: Eftertanke, stedsidentitet, livskvalitet, borgerinddragelse, særlige svendborg-løsninger, opmærksomhed i planlægningen, bæredygtighed og helhedstænkning.

Plan09-projektet har ikke betydet, at vi tænker og gør planlægning på en helt ny måde i Svendborg. Men blandt planlæggerne er der stor lyst og vilje til at inddrage Cittaslow som plankulturel strategi, fordi det retter fokus på kvalitet og god planlægnings-skik, giver et samlebegreb og sætter ekstra spot på planlægningen. Flere ser Slow-filosofien som et godt startskud til at puste til den traditionelle måde at planlægge på, fordi Cittaslow til stadighed kan understøtte planlæggerne i at gøre opmærksom på 'det gode liv' som slutprodukt: Om det bliver godt for dem, der skal bo og færdes i det, og om det tilføjer noget særligt til Svendborg.

Og så skal det også siges, at når alt kommer til alt, så er politikernes opbakning en forudsætning for, at der ikke opstår et misforhold mellem, hvad vi siger vi gør, og hvad vi rent faktisk gør.

ET MÅL - På vejen ...

Svendborg Kommunes Cittaslow-Stafet har nået et mål. På vejen! Arbejdet fortsætter. Kommunikation og implementeringen af Cittaslow udadtil er mødt med stor lokal interesse og opbakning. Cittaslow skaber en god ramme for ny debat og diskussioner om fremtidens kvalitet og byliv. Men Cittaslow har også vist sig at være vanskeligt at gribe og begribe. Cittaslow provokerer og rokker ved vante roller/forestillinger om planlægning, og implementeringen af Cittaslow sideløbende med Plan09-eksempelprojektet har vist sig at være en større udfordring end ventet.

Så ja ... vi kom i mål i den forstand, at Cittaslow er blevet grundigt debatteret på tværs af alle sektorer. Det er ikke sket efter den traditionelle planhierarkiske orden men i spring direkte mellem overordnede visioner og strategier og konkretiseringsniveauet. Indadtil i direktørområdet har stafetten yderligere været med til at styrke samarbejdsrelationen mellem Kultur og Plan.

Essensen i Svendborg Kommunes Plan09-projekt har været at udarbejde metoder til at koble de værdier, der knytter sig til slow-filosofien til det byudviklingsmæssige aspekt. Projektet har på en frugtbar måde tvunget os til indad i planlægningsmæssig sammenhæng at få sat livskvalitets-begrebet på dagsordenen, og hvordan det kan bruges som strategisk udviklingsvej. Et koncept som Cittaslow kan ellers let primært komme til at handle om produktudvikling, turisme og branding

At Svendborgs 'madfolk' har været engagerede - og til tider kritiske - deltagere under Plan09-projektforløbet undrer ikke, da det var foreningen Kulinarisk Sydfynd, der i sin tid bragte ideerne om Slow Food og Cittaslow til Svendborg. Derudover har især Svendborgs kulturaktører, små kommunikationsvirksomheder og specialbutikker været de mest aktive eksterne medspillere og tydeliggjort den kreative kerne i Cittaslow-konceptet at spille videre på.

Arbejdet med Cittaslow går nu ind i en ny fase på vej mod en bredere organisering på tværs af sektorerne.

En af måderne til at styrke værdiens fortsatte liv og fastholde den politiske opbakning er, at Cittaslow indarbejdes i Forslag til Kommuneplan09 som en tværgående værdi, og hvortil der bliver linket fra de relevante afsnit i hovedstrukturen. I Planafdelingen er vi overbeviste om, at hvis vi bliver gode til at knytte Cittaslow som styrende værdi til plankulturen, så vil det også naturligt kunne aflæses i den måde, som Svendborg kommer til at udvikle sig på i fremtiden.

Som Cittaslow ønsker Svendborg at balancere mellem evnen til på én gang at bevare sin unikke lokale natur, kultur og historie og samtidig udvikle sig i takt med og i samspil med den globale verden.

7 NYE MULIGHEDER OG UDFORDRINGER FOR PLAN

1) Nye værdier i planlægning - nytænkning og fokus på kvalitet

At vinde opbakning og skabe større ejerskab blandt planlæggere til en helt ny metafor for planlægning og forandring med mennesker, værdier og kvalitet i centrum.

2) Borgerinddragelse - udvikling af lokale potentialer og identitet

Med en opdeling af kommunen i 12 nye lokalområder åbner der sig nye muligheder for at inddrage borgerne og udvikle det helt særlige lokale fokus i kommuneplanen.

3) Kommunikation og branding -udvikling af formidlingen af Cittaslow

Cittaslow skal formidles både internt og eksternt. Her skal også indtænkes de nye teknologier og kommunikationsformer i en målrettet branding og formidling af Svendborg som Cittaslow i fremtiden.

4) Netværk - Svendborg i den globale verden/det globale i Svendborg.

At lære af de andre deltagere i det internationale netværk af Cittaslowbyer og dele vores erfaringer med dem. Svendborg kommune ønsker at byde verden indenfor og lære af den.

5) Forankring - projektorganisering med fokus på ejerskab.

Ved at inddrage og give civile ressourcer/lokale netværk reel indflydelse på udviklingen af Cittaslow - ved bl.a at være repræsenteret i projektgruppen - skal der arbejdes på en endnu højere grad af lokalt ejerskab og involvering.

6) Nye værktøjer og metoder

Cittaslow-hjulet som dialogværktøj til forhandlingsplanlægning og som led i en ny bygherremanual.

7) Cittaslowstandarder? - Et kvalitetsmærke for udvikling?

Cittaslow skal være med til at sætte standarder, skabe opmærksomhed og tjene som gode eksempler for udvikling i Svendborg kommune.